

D-ras Jonas Spudulys.

(g. 7. I. 1860 † 6. VI. 1920).

Kaip vienas (1860) metais su Jonu Spuduliu gim s, vienas (1872) Šiauli gimnazijon su juo stoj s ir vienas (1881) su juo j baig s, laikau savo pareiga tarti bent kelet žodži apie t savo miel sen moksladraug .

A. a. Jonas buvo labai gabus; visose klas se jo pirmutini mokini eil je. Jam lygiai gerai sek s kalb ir matematikos mokslas. Nuo 4 ar 5 klas s m uoliai mokytis lietuvi kalbos gramatikos ir rašybos. Tam tikslui susirašin jo su kai kuriais Kauno Seminarijos klierikais, vysk. Baranausko mokiniais, rašybos dalykuose. Mat, tuomet Kauno seminarija buvo vienatin mokykla, kur lietuvi kalba viešai ir sistematiškai buvo d stoma.

Kiek v liau studentaudamas Petrapilio Karo medicinos akademijoje, Jonas aktyviai dalyvavo Juškos „Žodyno“ leidime, padamas leid jama savo patarimais, o atostog metu tyrim jo savo gimt j Žemai i kurtuv niški tarm . Apie j Petrapilio Geografiškajai Draugijai jis buvo paraš s net atskir studij , už k yra gav s iš jos sidabrin medal .

Antru jo tyrim jimo objektu buvo lietuviški viet vardai ir lietuviškos pavard s. T dalyk jis ypatingai m go, tur jo surink s daug medžiagos ir gerai žinojo to klausimo literat r . Viename savo man 1884 metais rašytame laiške jis buvo pla iai išd j s savo bandym išaiškinti m s pavardži genez , reikšm ir sud ties d snius. T laiške beveik ištis aš esu paskelb s „Žiny ios“ 1900 m., 2- am n- ry (18 — 29 psl.). Kaikurios Spudulio pastabos n ra praradusios savo moksliškos vert s ir šiandien .

Pagr ž s iš tolimojo Turkestano Lietuvon, jis irgi nepaliop r pin sis m s kalbos dalykais. Tai galima matyti kad ir iš jo straipsnio, d to „Draugijos“ 1908 m. 15- am n- ry „D l kalbos dalyk “, kur autorius giliais filologiškais rodymais griauja B gos nuomon apie sufikso — yst kilm s svetimum , užbaigdamas savo straipsn pastaba: „neištirus kok dalyk iš m s gramatikos, neišpuola darkyti rašt kalb , dedant antugius: — yb , — ija, — ov ir kitus ten, kur gyvoji kalba reikalauja antugio — yst “) ¹⁾

Savo dvasios kryptim b damas pozitivistas, jis daugiau brangino patikrintus faktus, negu kad ir gražiausiai išsvajotas teorijas. Déliai to jis nei sau nei kitiems nepripažindavo teises elgtis su gyva kalba, kaip kam patinka. Kiekvienas gyvos kalbos žodis, kiekvienas pla iai vartotas rašymo b das jam buvo f a k t a s , su kuriuo jis man netur s teis s nesiškai tyti. Déliai to jis nebuvo rašyboj mi reform šalininkas: drauge su Baranausku gyn w, sz ir cz teis tum m s rašyboj, laikydamas t rašmen vartojim pateisintu istorijos tradicija.

D liai tos pat priežasties kietai laikydamasis rašmen ie ir uo, jis nesiskubino priimti Baranausko vest dviej nauj raidži ė ir u (su o viršuj).

1) Sk. „Dr.“ IV t., 297 psl.

Kaip geras matematikos žinovas, a. a. Jonas yr sustat s ir išleid s pirm lietuvi kalboj aritmetikos uždavini rinkin pavadint „Užduoty nu“. Jis iš jo Tilž j pas Mauderod 1885 m. šiuo vardu: „Užduotinas tai yra rankius užduo i aritmetikos arba rokundos mokslo. Isz wisokiu pasamu sutais J. G a i l u t i s “. ¹⁾ Šis slapivardis buvo pad tas, apsisaugoti nuo rus priekabi .

Rašin jo, rodos, kai k ir rus laikraš ius, rodin damas lietuvi spaudos reikalingum , bet tikresni žini apie tai neturim.

B t geistina, kad m s Moksl Draugija paimt savo globon nabašninko rankraš ius, tarp kuri gali rasti nevienas domus m s kalbos mokslui dalykas. Nedovanotina b t klaida, jei tie rankraš iai dingt .

Be lietuvi kalbos m go nabašninkas ir muzik . Dar gimnazijoj b damas išmoko dailiai smuikuoti. Nemet jis, kiek žinau, smuiko ir v liau.

Su žmon mis mok jo dailiai sugyventi. Gimnazijoj tur jo nevien draug ir vis buvo mylimas d l savo lipšnaus ir linksmaus b do.

Nebuvo jis didelis maldininkas, bet nebuvo ir bažny ios priešas. Man bent neteko iš jo niekad išgirst nei mažiausio religijos pašiepimo.

Nepriklaus jis ir jokiai partijai: bevelijo b ti „sau žmogus“, tylus Lietuvos darbininkas. Ger nor tur jo daug. Kai k ir padar , ir už tai jam a i . Kaltinti, d l ko n r daugiau padar s, mes neturim teis s, nes nežinom vis jo gyvenimo aplinkybi . Žinom tik tiek, kad jos buvo nelengvos.

Prisiimtos pareigos nabašninkui nebuvo tuš ias žodis. Jis jas steng s s žiningai eiti. Jas beeidamas, jis užsikr t d m t ja šiltine ir, kitus nuo mirties begelb damas, pats rado mirt . Pad j s savo gyvyb už artima, tikim s, jis ras pas Diev nauj geresn gyvenim . Tešvie ia jam amžinoji šviesa!

¹⁾ Tai bus sud j s kun. J. Katel ir Povilas Matulionis. Red.